Hallintovaliokunta 11.10.2018

Pyyntönne kirjallisesta lausunnosta

U 78 / 2018 vp / Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle yhteisen kumppanuussopimuksen rahastojen ja Euroopan globalisaatiorahaston sääntelystä sekä koheesiopolitiikan uudistamisesta ohjelmakaudelle 2021-2027

Varsinais-Suomen liitto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitusta valtioneuvoston U-kirjelmästä (U 78/2018). Varsinais-Suomen liitto keskittyy omassa asiantuntijalausunnossaan kommentoimaan alueensa kannalta keskeisimpiä koheesiopolitiikan esityksiä ja valtioneuvoston kantana esitettyjä kokonaisuuksia eri rahastoista ja hallinnosta.

Yleistä

Uuden ohjelmakauden 2021-2027 koheesiopolitiikan, sen rahoituksen ja toimintaa ohjaavien asetusten kannalta keskeisimmät muutokset on kohtuullisen hyvin ja kattavasti kuvattu valtioneuvoston U-kirjelmässä. Myös valtioneuvoston esittämät kannanotot ovat pääpiirteissään perusteltuja ja tukevat myös alueen näkemyksiä uudesta ohjelmakaudesta.

Keskeistä alueen kannalta on komission pyrkimys rahoitusohjelmien hallinnoinnin yksinkertaistamiseen, ohjelmatyön vaikuttavuuden korostamiseen sekä EU:n perusoikeuskirjan tehokkaaseen täytäntöönpanoon. **Valitettavaa sitä vastoin on, että koheesiopolitiikka ja maatalouspolitiikka (erityisesti maaseudun kehittäminen) on erotettu omiksi kokonaisuuksiksi eikä näiden politiikkalohkojen keskinäistä synergiaa nähdä edes komission tasolla. Toivomme kuitenkin, että toimien kansallisessa toimeenpanossa yhteys säilyy selkeänä.**

Suomeen kohdistuvan koheesiorahastojen kautta tulevan rahoituksen määrä on komission ehdotuksen mukaan n. 5 % eli n 100 miljoonaa euroa enemmän kuin kuluvalla ohjelmakaudella 2014-2020. **Rahoitussannon lievä kasvu ja uusien rahoituskriteerien kautta tapahtuva kansallisten ohjelmien rahoituksen tasaisempi kohdentuminen koko Suomeen nähdään Varsinais-Suomessa ja laajemmin Etelä- ja Länsi-Suomessa oikean suuntaisena kehityksenä.** Alueellisen yhteistyön (ns. Interreg-ohjelmat) ohjelmissa komission rahoitusesitys on erittäin valitettava. Esityksen mukaan ko. ohjelmien rahoitusta tultaneen leikkaamaan merkittävästi. Tätä ei tule hyväksyä.

VARSINAIS-SUOMEN LIITTO
EGENTLIGA FINLANDS FÖRBUND
REGIONAL COUNCIL OF SOUTHWEST FINLAND

PL 273 (Ratapihankatu 36) | 20101 Turku
+358 2 2100 900 | kirjaamo@varsinais-suomi.fi
www.varsinais-suomi.fi | Y - 0922305-9

Kuluvalla ohjelmakaudella rahoitus on Etelä-Suomessa ollut täysin riittämätön. Kansallisen TKI-rahoituksen merkittävä pieneneminen yhdessä rakennerahastovarojen pienuuden kanssa (€/as) ei ole Varsinais-Suomessa mahdollistanut alueen kehittämisen kannalta keskeisten uusien avausten ja kehittämiskohteiden tukemista. Alueen kyky nopeasti vastata rakennemuutosten (niin negatiivisten kuin positiivisten rakennemuutosten) mukanaan tuomiin äkillisiin haasteisiin on nykyisellä kaudella ollut varsin rajallista. Etelä- ja Länsi-Suomen rahoituksen osalta on kuitenkin korostettava sitä, että huolimatta niukoista resursseista ovat tulosindikaattoritavoitteet täyttyneet yli ennakoidun. Etelä- ja Länsi-Suomen kuluvalla ohjelmakaudella tuottamien tulosindikaattoreiden toteumaosuus ylittää nimittäin koko ohjelmalle määritellyn kehysosion suhteessa saatuun rahoitusosuuteen lähes jokaisessa erityistavoitteessa, joten **panostuksen vahvempi kohdentaminen Etelä- ja Länsi-Suomeen on perusteltua.**

Varsinais-Suomen liitto pitää valitettavana, että komissio ei uutta ohjelmakautta valmistellessaan ole kuullut eri ohjelmien toimeenpanosta vastaavien hallintoviranomaisten kokemuksia. Näin olisi vältytty uusissa asetusehdotuksissa ilmenneistä ristiriitaisuuksista ja samalla pystytty hyödyntämään kansallisesti ja alueellisesti saatuja kokemuksia EU-ohjelmien hallinnoinnista ja sujuvan hallinnoinnin esteistä/haasteista.

Eri rahastoja koskevat huomiot

EAKR (Euroopan aluekehitysrahasto)

Komission ehdotuksessa on vahvasti tuotu esille kestävä kaupunkikehittäminen osana Euroopan aluekehitysrahaston kautta rahoitettua toimintaa. Varsinais-Suomen liitto tukee tavoitetta ja toivoo, että **kestävä kaupunkikehittäminen ja muu EAKR:n kautta rahoitettu toiminta olisi mahdollisimman vahvasti yhteensovitettua** (päällekkäisyyksien välttämiseksi), kattaisi laaja-alaisemmin suurempia kaupunkiseutuja ja olisi hallinnoinniltaan ketterää.

Varsinais-Suomen liitto korostaa, että jo nykyisellä ohjelmakaudella kaupungit ovat olleet keskeinen tuensaajaryhmä myös suoraan ns. "Perus"-EAKR-rahoituksen kautta. Näin ollen kaupunkien kehittämiseen on jo nykyisellään allokoitu merkittävästi enemmän varoja kuin nyt korvamerkittäväksi esitetty 6 %:n osuus.

Valtioneuvoston kannanotossa on vahvasti korostettu harvaan asuttujen ja syrjäisten alueiden asemaa koheesiopolitiikassa. Varsinais-Suomi edellyttää, että tässä yhteydessä huomioidaan myös **saariston erityisasema ja sen kehittämistarpeet**.

Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen tukeminen monien eri rahastojen kautta on esityksenä kannatettava.

ESR+ (Euroopan sosiaalirahasto)

Varsinais-Suomen liitto tukee komission linjauksia ESR-rahoituksen temaattisesta kohdentamisesta ja sen kautta tuettavasta toiminnasta. **Valitettavaa on aluelähtöisen toiminnan kapeneva rooli; yhä suurempi osa ESR-varoista tultaneen tulevalla ohjelmakaudella allokoimaan joko suoraan komission tai keskitetysti jäsenvaltioiden (ministeriöiden) kautta.** Näin ollen aluelliset tarpeet esim. osaavan työvoiman saatavuuteen ja osaamistason nostamiseen eivät välttämättä näy kansallisissa painotuksissa.

EGR-Euroopan globalisaatiorahasto

Kuluneella ohjelmakaudella EGR on ollut keskeinen rahoitusintrumentti Varsinais-Suomessa liittyen Nokian ja Microsoftin laaja-alaisiin irisanomisiin erityisesti Salossa. Valtioneuvoston kannan mukaisesti **myös uudella ohjelmakaudella ko. toimintaa tulee jatkaa ja rahoituksen tulee kohdentua juuri ja nimensä mukaisesti globalisaatiokehityksestä aiheutuviin laaja-alaisiin irtisanomistilanteisiin.** Rahaston hallinnointi tulee olla riittävän joustavaa ja nopeasti reagoivaa. Rahoitusintrumentin laajentaminen pienimuotoisempiin irisanomistilanteisiin (nyt rajana yli 500 henkilön irtisanomiset) tulee perustua tarkkaan vaikutavuusarviointiin.

Hallinto

Varsinais-Suomen liitto katsoo, että koheesiopolitiikan toimeenpano tulisi olla EU:n vahvan läheisyysperiaatteen mukaisesti (subsidiariteettiperiaate) oikealla tasolla ja **ohjelmien toimeenpanovastuun tulisi olla mahdollisimman lähellä alueen ja kuntien toimijoita**. Maakuntauudistuksen kautta uusilla maakunnilla tulee olemaan merkittävä rooli alueellisen kehittämisen, elinkeinoelämän uudistumisen ja innovaatioiden kehittämisen osalta.

Varsinais-Suomen liitto katsoo, että uuden ohjelmakauden **valmistelun tulisi perustua yhteen, yhtenäiseen ja monirahastoiseen ohjelma-asiakirjaan**, joka kattaa maantieteellisesti koko Suomen. Tämä mahdollistaa myös rahoituksen joustavamman allokoinnin ja helpottaa ns. ylimaakunnallisten hankkeiden hallinnointia ja toimeenpanoa. Näkemykseme mukaan myös ohjelman kokonaisvaikuttavuus vahvistuu.

Ohjelmien toimeenpanoa ja hallinnointia koskevat ns. tekniseen tukeen liittyvät komission ehdotukset ovat epäloogisia ja epätasa-arvoisia. Komission esityksessä EAKR-ohjelmien teknistä tukea esitetään pienenettäväksi 2,5 %:iin, ESR+-ohjelman tekninen tuki säilyy 4 %:ssa ja transnationaalisten merirajaohjelmien tekninen tuki nousee 7 %:iin. Jotta kansallisen **EAKR-ohjelman** hallinnointi voidaan hoitaa moitteettomasti ja sujuvasti on **teknisen tuen tasoa korotettava komission esitettämästä 2,5 %:sta samalle tasolle kuin ESR+-ohjelman tekninen tuki eli 4 %:iin.**

Yksittäisenä hallinnollisena haasteena on komission esityksessä kuvattu ohjelmien ennakkomaksuihin ja maksatuksiin liittyvä prosessi. Erityisesti Interreg-ohjelmien kohdalla komission esittämä malli on täsyin kestämätön ja käytännössä estää ohjelman toimeenpanon ainakin sellaisissa tapauksissa,

joissa hallintoviranomaisena toimii jäsenvaltiota pienempi organisaatio (esim. maakunnan liitto). Tämän tyyppisillä organisaatioilla ole riittävää rahoituslikviditettia ohjelman hallinnointiin ja hankemaksatusten hoitamiseen ilman erilisiä takaus tai tukijärjestelmiä.

Interreg-ohjelmat (Euroopan alueellisen yhteistyön ohjelmat)

Komissio esittää rajat ylittävän yhteistyön keskittämistä maaraja-alueille ja ns. merirajayhteistyön sulauttamista osaksi transnationaalisia merellisiä ohjelmia (Itämeristrategian toimeenpanoa tukevat ns. "sea basin"-ohjelma, vrt. nykyinen Baltic Sea Region Interreg-ohjelma). Komission ehdotus merirajayhteistyön sulauttamisesta osaksi laajempaa valtioiden välistä yhteistyötä ei mahdollistaisi enää Suomelle tärkeän alueiden välisen merirajayhteistyön (kuten Central Baltic Interreg -ohjelma) jatkumista, vaan painopiste siirtyisi enemmän valtioiden väliseen yhteistyöhön.

Nykyisellä ohjelmakaudella toteutettu hallinnointimalli mahdollistaa **alueiden vahvemman roolin niin valmistelu- kuin päätösprosessissa ja rahoitettujen hankkeiden kohdentumisen alueiden kannalta keskeisiin kehittämispainopisteisiin**. Sulauttaminen osaksi transnationaalista ohjelmaa (myös ns. alaohjelmaksi, sub-programme) merkitsisi aluenäkökulman heikkenemistä, todennäköisesti rahoitussaannon kansallista vähenemistä sekä hallinnon monimutkaistumista ja hidastumista. Rajat ylittävän yhteistyön ohjelmien kautta on rahoitettu lukuisia alueiden kannalta keskeisiä, tuloksiltaan vaikuttavia sekä kahdenvälisiä että useampia maita käsittäviä yhteistyöhankkeita. Pienten alueellisten toimijoiden osallistuminen rajat ylittävissä ohjelmissa on selkeästi todennäköisempää ja sitä kautta EU-ohjelmien näkyvyys paikallisesti ja alueellisesti vahvempaa.

Valtioneuvoston U-kirjelmässä on selkeästi otettu kantaa siihen, että komission esitykseen suhtaudutaan kielteisesti ja ettei esitys ole Suomen etujen mukainen. Samalla linjalla on myös usea muu jäsenvaltio, joiden alueella tällä ohjelmakaudella toteutetaan merirajat ylittävää yhteistyötä. Tätä näkökulmaa tulisi vieläkin enemmän vahvistaa.

Varsinais-Suomen liitto

Tarja Nuotio

aluekehitysjohtaja